

ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ
ให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

Study of the Result to Bring up Self and Social Responsibility according to
Buddhist Pupils Principle of Matthayom 1-3 for Phraprariyadtidhamma School
Watsothornvararam Chachoengsao Province

อัญชลี ไฉงเจริญ:

ค.บ.(คอมพิวเตอร์ศึกษา), ค.ม.(การบริหารการศึกษา)

ภูริทัต ศรีอร่าม:

พธ.บ.(ปรัชญา), ศน.บ.(พุทธศาสนาและปรัชญา)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อเปรียบเทียบผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนและหลังการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .945 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 แบบวัดความรับผิดชอบ โดยตรวจให้คะแนนแบบวัดความรับผิดชอบ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและทดสอบผลความคงทนของการทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมดแล้วเป็นระยะเวลา 1 เดือน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ โดยหลังการทดลอง นักเรียน กลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง เมื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองก่อนการทดลองและหลังการทดลองแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. เปรียบเทียบผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ ระหว่าง กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

Abstract

the research this time have the objective, for study reinforcing responsibility builds [wasp] oneself and the social follow Buddha line for period student 3 monk school split to condemn temple Ministry of Public Health fungus fungus dharma, Chachoengsao province, and for compare with reinforcing responsibility builds [wasp] oneself and the social follow Buddha line for period student 3 monk school split to condemn temple Ministry of Public Health fungus fungus dharma, Chachoengsao province, before and instruction back follows the conspiracy manage to learn like [model] to train the meditation and the conspiracy manage to learn like [model], art activity, by use the way researches the manner experiences, the sample that use in the research is, level period student 3 monk school splits to condemn temple Ministry of Public Health fungus fungus dharma, Chachoengsao province, 35 persons amounts, a tool that use in the research is, like [model], responsibility temple, which, be like [model], kind scale temple about the value, (Rating Scale) 5, rank, confidence both of value equals to. 945 analyze the data by use readymade way statistics program, the statistics that use in data analysis, when 1 the data at the beginning of person inquire, the statistics that use, for example, the frequency and the percentage, when 2 like

[model], responsibility temple, by check mark like [model], responsibility temple, before attending activity the group, attending activity group back and test the durability of the experiment, when, finish the all activity sporadically already 1 time month, lead the data has that to come to analyze, data analysis uses base statistics, for example, percentage value (%), the average is (\bar{X}), and part value deviates the standard, (S.D.), and, t-test.

the research result meets that,

1. reinforcing responsibility builds [wasp] oneself and the social follow Buddha line for period student 3 monk school split to condemn temple Ministry of Public Health fungus fungus dharma, Chachoengsao province, with the conspiracy manages to learn like [model] to train the meditation and the conspiracy manage to learn like [model], art activity, by experiment back, sample student has responsibility tall points more before the experiment, when, compare with the responsibility has before the experiment and experiment back already meet that, there is the difference important imply statistics way that .05 level.

2. compare with of reinforcing responsibility builds [wasp] oneself and the social follow Buddha line for period student 3 monk school split to condemn temple Ministry of Public Health fungus fungus dharma, Chachoengsao province, with the conspiracy manages to learn like [model] to train the meditation and the conspiracy manage to learn like [model], art activity, between the sample and the group control to have the difference important imply statistics way that .05 level which, correspond location hypothesis keeps.

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของประชากรส่วนใหญ่เป็นสำคัญ กล่าวคือ ประชากรต้องมีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ความว่า “ประเทศชาติจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา ของประชาชนแต่ละคน เป็นสำคัญ ” การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ

พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑ จากข้างต้น สอดคล้องกับ คำกล่าวของพระธรรมปิฎก ที่ได้กล่าวว่า สังคมไทยในยุคปัจจุบัน กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะเสื่อมโทรมอย่างน่าวิตกมีปัญหหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ต้นเหตุของปัญหาเหล่านี้เป็นผล มาจากปัญหาด้านจริยธรรม ได้แก่ การขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา รวมทั้งการมีค่านิยมเชิงวัตถุนิยมยกย่องและปฏิบัติตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการสร้างสรรคทางวัตถุที่หลังไหลเข้ามา ทำให้ค่านิยมทางด้านจิตใจซึ่งยึดความสุขจากความสงบ ความเพียงพอเริ่มจางหายไป จึงมุ่งแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเอง มากกว่าส่วนรวม ใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เกิดสภาวะขาดความสมดุล อันเป็นผลให้เกิดภัยธรรมชาติ มลภาวะและการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย อนึ่งวัฒนธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในสังคมอย่างมาก พร้อมทั้งความเจริญของเทคโนโลยีทางด้านข่าวสารข้อมูลและการสื่อสาร ได้ถูกใช้ในการนำมากล่อมมนุษย์ ให้ผลิตเพลิน ลุ่มหลงอยู่ในความมัวเมาต่าง ๆ มากกว่าจะใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาตัวมนุษย์เอง

เนื่องจาก นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ซึ่งอยู่ในขั้น พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสูงสุด สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และขั้นยึดหลักแห่งตน การพัฒนาพฤติกรรมในวัยนี้เป็นระยะ ค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญาหาเหตุผล เป็นระยะแสวงหาค่านิยมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิต เมื่อเป็นผู้ใหญ่เด็กจะใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ จริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ และยังจัดอยู่ในขั้นใช้ระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุในการตัดสินใจช่วงอายุ 13-18 ปี เป็นขั้นทำหน้าที่ของสังคม เด็กจะใช้กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของสังคมมาเป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ตามค่านิยม กฎเกณฑ์กลุ่มและสังคมเพื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม เป็นวัยที่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่แสดงออกไปในทางไม่ถูกต้องหรือไม่สมควรได้ง่ายถ้าสถานศึกษาไม่ใส่ใจหรือไม่ให้ความสำคัญ จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาสังคมในอนาคตได้

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2533. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว), 2542, หน้า 5.

จากสภาพปัญหาดังกล่าว สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมอย่างถาวร จึงสนใจที่สร้างหลักสูตรการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมให้กับนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนและหลังการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ ก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน
2. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. **ด้านเนื้อหา** มุ่งศึกษาผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 65 รูป

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 35 รูป

3. พื้นที่และระยะเวลาการศึกษา

1) การศึกษาข้อมูลภาคสนาม จัดเก็บข้อมูลนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

2) ระยะเวลาในการศึกษา รวมทั้งสิ้น 8 เดือน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 255 4 ถึง 30 กันยายน 2554

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กรอบแนวคิดของการวิจัย คือ ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

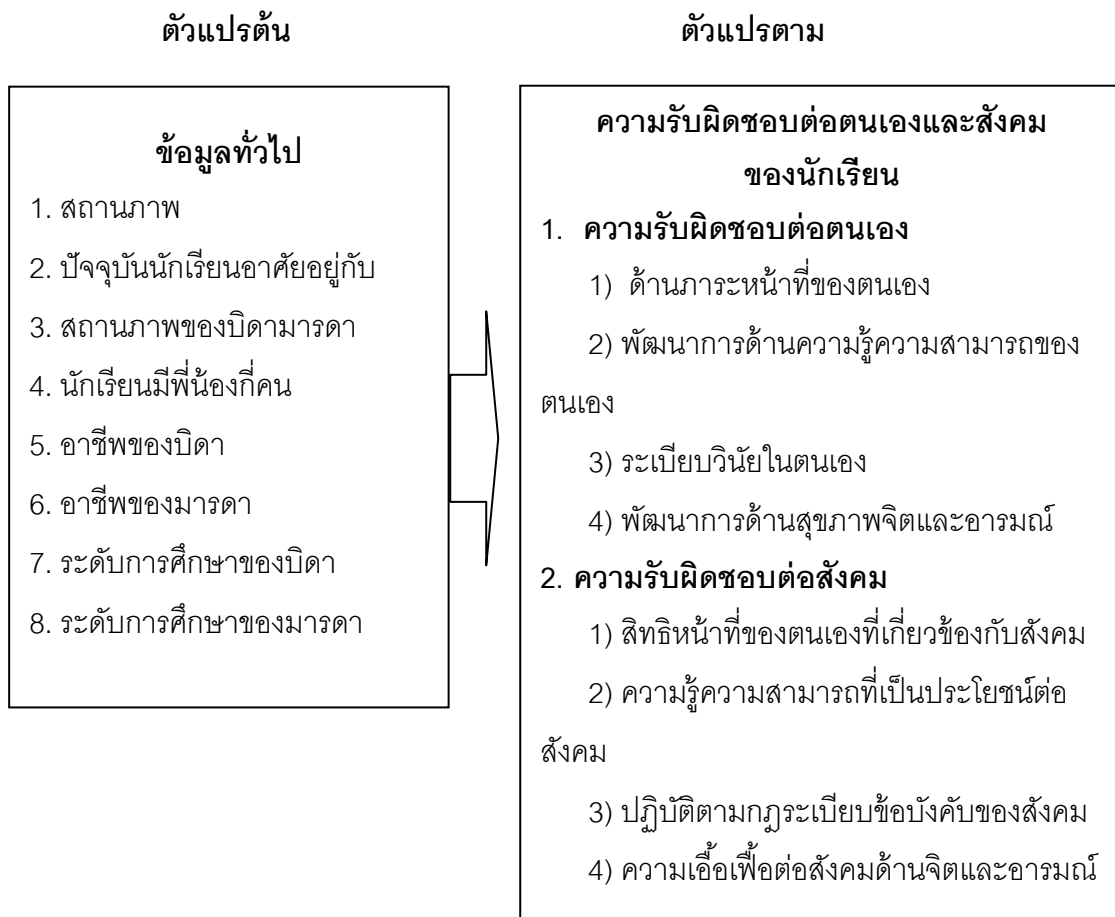
1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง

- 1) ด้านภาระหน้าที่ของตนเอง
- 2) พัฒนาการด้านความรู้ความสามารถของตนเอง
- 3) ระเบียบวินัยในตนเอง
- 4) พัฒนาการด้านสุขภาพจิตและอารมณ์

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม

- 1) สิทธิหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสังคม
- 2) ความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
- 3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม
- 4) ความเชื่อเพื่อต่อสังคมด้านจิตและอารมณ์

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์ตัวแปร

ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติ ด้านภาระหน้าที่ของตนเอง พัฒนาการด้านความรู้ความสามารถของตนเองมีระเบียบวินัยในตนเอง รวมถึงพัฒนาการด้านสุขภาพจิตและอารมณ์

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง มีความรับผิดชอบตามสิทธิหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสังคม ใช้ความรู้ความสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม รวมถึงมีความเชื่อเพื่อต่อสังคมด้านจิตและอารมณ์

ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ หมายถึง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

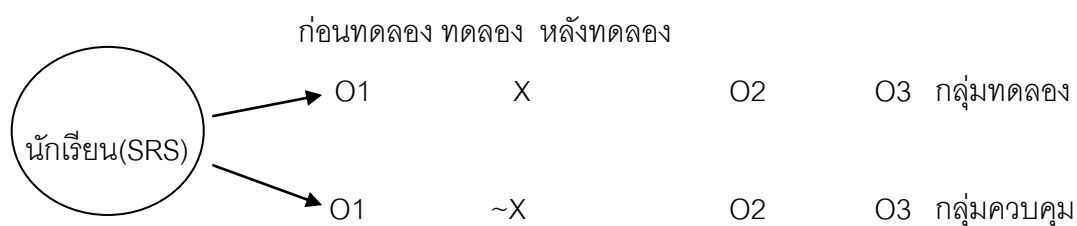
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก เพื่อการสืบทอดทายาทพระพุทธศาสนา เปิดโอกาสทางการศึกษาให้

พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทุกระดับ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามมาตรฐานการจัด การศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มุ่งเน้นผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อ ตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 255 4 จำนวน 35 รูป ระยะเวลาการทดลองแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนทดลอง ระยะทดลองและระยะหลังการ ทดลอง โดยมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้

- เมื่อ
- O1 = การวัดผลก่อนการทดลอง
 - O2 = การวัดผลหลังการทดลอง
 - O3 = การวัดผลความคงทนของการทดลอง
 - X = นักเรียนกลุ่มทดลอง
 - ~X = นักเรียนกลุ่มควบคุม
 - SRS = การสุ่มตัวอย่าง (Simple Random Sampling)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 65 รูป
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติ ธรรมวัดโสธรวราราม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 35 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ
2. ตอนที่ 2 แบบวัดความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับตามแบบของ Likert ได้แก่ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงครึ่งหนึ่ง จริงน้อยและจริงน้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ
3. กิจกรรมสร้างเสริมความรับผิดชอบจำนวน 10 กิจกรรม

การสร้างเครื่องมือ

1. แบบวัดความรับผิดชอบ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีวิธีการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

1.2 ศึกษาแบบวัดงานวิจัย แล้วสร้างคำถามให้สอดคล้องกับการวิจัยเพื่อให้

เหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา จึงได้จำแนกตามพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบไว้ 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง แบ่งเป็น 4 หัวข้อคือ 1) ด้านภาระหน้าที่ของตนเอง 2) พัฒนาการด้านความรู้ความสามารถของตนเอง 3) ระเบียบวินัยในตนเอง 4) พัฒนาการด้านสุขภาพจิตและอารมณ์ ด้านที่ 2. ความรับผิดชอบต่อสังคม แบ่งเป็น 4 หัวข้อคือ 1) สิทธิหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสังคม 2) ความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม 4) ความเอื้อเฟื้อต่อสังคมด้านจิตและอารมณ์ รวมมีทั้งหมด 40 ข้อ โดยแบบวัดนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงครึ่งหนึ่ง จริงน้อยและจริงน้อยที่สุด

1.3 นำแบบวัดที่สร้างขึ้น ให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยตรวจแก้ไข นำแบบวัดที่แก้ไข

แล้วไปให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและคณะตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดและแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างเสริมความรับผิดชอบ นำแบบวัดและแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จำนวน 35 รูป โดยใช้แบบวัดก่อนการทดลอง ใช้แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะจำนวน 2 กิจกรรมและใช้แบบวัดหลังการทดลอง เพื่อหาค่าเฉลี่ยพื้นฐาน \bar{x} เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลทดลองเบื้องต้น

จากนั้นนำแบบวัดและแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะไปให้ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ของแบบวัดและแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างเสริมความรับผิดชอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

1.4 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จำนวน 35 รูป โดยใช้แบบวัดก่อนการทดลอง ใช้แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะจำนวน 2 กิจกรรมและใช้แบบวัดหลังการทดลอง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัด โดยการเปรียบเทียบการตอบของคนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยใช้ t-test กลุ่มสูง-ต่ำ 25% เพื่อคัดเลือกแบบวัดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบวัด เพื่อให้ได้จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ จัดเป็นข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ ซึ่งมีข้อความที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวทั้ง 8 ด้านตามที่ได้แสดงไว้ในตาราง 1

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา” ในครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

1. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน

2. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

4. เปรียบเทียบผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. เปรียบเทียบผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม โดยหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับค่าความคงทนของการทดลอง โดย ค่าความคงทนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิจารณ์

จากวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดลองใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นการทดลองกิจกรรมกลุ่ม เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ จำนวน 10 กิจกรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบผลของคะแนนแบบวัดความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองกลุ่มว่าเป็นอย่างไร และยังสามารถเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผลวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน โดยหลังจากที่นักเรียนได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับเพื่อน ๆ และวิทยากรแล้วก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถวัดและประเมินผลได้ทั้งจากแบบ

ประเมิน และการสังเกตว่า ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ ผ่านกิจกรรมที่ทางวิทยาการและผู้วิจัยกำหนดให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น นักเรียนมีทักษะความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อสังคม อยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า การสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามนี้ สามารถนำไปปรับ ประยุกต์ใช้กับการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมกับประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

2. ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความรับผิดชอบ ต่อตนเอง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยหลังจากที่นักเรียน ได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับเพื่อน ๆ และวิทยากรแล้วก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถวัดและ ประเมินผลได้จากแบบประเมิน และการสังเกตว่า ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมตามแนวพุทธ ผ่านกิจกรรมที่ทางวิทยาการและผู้วิจัยกำหนดให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น นักเรียนมีทักษะความรับผิดชอบต่อ ตนเองอยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า การสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองตามแนวพุทธสำหรับ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามนี้ สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับ การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองกับประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

3. ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยหลังจากที่นักเรียน ได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับเพื่อน ๆ และวิทยากรแล้วก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถวัดและ ประเมินผลได้จากแบบประเมิน และการสังเกตว่า ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ตามแนวพุทธ ผ่านกิจกรรมที่ทางวิทยาการและผู้วิจัยกำหนดให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น นักเรียนมีทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า การสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามนี้ สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการ เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมกับประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

4. เปรียบเทียบผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนการ

ทดลองกับหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากสาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบ 10 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 แนะนำตนเองด้วยภาพ เป็นการสร้างสัมพันธภาพและการเปิดเผยตนเอง โดยการวาดภาพให้นักเรียนวาดรูปสัญลักษณ์ของตนเองตามจินตนาการของตน โดยจินตนาการว่า ตนเองมีลักษณะคล้ายคลึงกับวัตถุ สัตว์ พืชหรือสิ่งของและบรรยายความคล้ายคลึงของตนกับสิ่งนั้น ๆ ให้เพื่อนในกลุ่มฟังถึงนิสัย ความรู้สึกความเป็นตัวตนของตนเอง ได้รับความรู้สึก ลักษณะนิสัยของเพื่อนคนอื่นด้วย นักเรียนแต่ละคนมีความคิดและใช้สัญลักษณ์แทนตัวเอง อธิบายความรู้สึกและนิสัยของตนเองได้ชัดเจนดี

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมหน้าที่ของฉัน เพื่อต้องการให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ฝึกความกล้าแสดงออก ด้วยการแสดงความคิดเห็น และร่วมอภิปรายจากภาพที่วาดเกี่ยวกับหน้าที่ของตนที่มีต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อครู-อาจารย์ และต่อเพื่อน ตามที่ได้รับมอบหมาย ในกิจกรรมนี้นักเรียนสามารถวาดภาพหน้าที่ของตนเองที่มีต่อตนเองและครอบครัวแยกกันไม่ชัดเจน วิทยากร และผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มเติมให้ฟังว่าอะไรคือหน้าที่ต่อตนเองและอะไรคือหน้าที่ต่อครอบครัวทำให้นักเรียนมีความเข้าใจชัดเจนขึ้น

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสร้างบ้าน เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมนี้เป็นการใช้วัสดุที่แจกให้สร้างเป็นบ้านขึ้นมา เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มซึ่งจะให้นักเรียนได้ร่วมมือ ช่วยเหลือกันทำงานได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันคิดแก้ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำกิจกรรม สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้สำเร็จ ตามเวลาที่กำหนด และอภิปรายบทบาทหน้าที่การทำกิจกรรมสร้างผลงานได้ดี วิทยากร และผู้วิจัยได้อธิบาย เพิ่มเติม และมีข้อเสนอแนะ ในการทำงานกลุ่มที่ก่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมคนดีที่ฉันรู้จัก เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักและกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ผิดพลาด ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องเหมาะสม เรียนรู้ปัญหาของตนเองและผู้อื่น ทำให้เข้าใจตัวเองได้ดีขึ้น กิจกรรมนี้นักเรียนได้ร่วมกันเสนอชื่อคนดีที่ตนเองรู้จักวาดภาพส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นในด้านกรปฏิบัติตนว่าดีอย่างไรแล้วผู้นำกลุ่มอธิบายถึงการปฏิบัติตนที่ดีเหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมในแต่ละกลุ่มเลือกคนดีที่มีการปฏิบัติตนเป็นคนดีที่คล้าย ๆ กัน วิทยากรและผู้วิจัยได้แนะนำถึงวิธีการปฏิบัติตนเป็นคนดีนั้นมีหลายวิธีและสามารถปฏิบัติได้หลายวิธีในเวลาเดียวกัน นักเรียนให้ความสนใจและเข้าใจดีขึ้น

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมเกมยิงเรือ เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหา ฝึกให้ได้แสดงความเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับเพื่อนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการคิดแก้ปัญหา ความสำเร็จและความล้มเหลวในการทำงาน กิจกรรมนี้นักเรียนให้ความสนใจดีผู้ที่ได้รับหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดี มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก และผู้นำกลุ่มสามารถเพิ่มเติมในเนื้อหาที่สมาชิกขาดตกบกพร่องเพื่อเพิ่มเติมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์และหลักการของกิจกรรม ได้

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมวาดภาพพระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ เพื่อเป็นการรู้จักแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อสร้างผลงานของส่วนรวม กิจกรรมนี้นักเรียนได้ร่วมมือกันวาดภาพตามเนื้อหาในแต่ละกัณฑ์ เขียนแสดงความคิดเห็นในกิจกรรม ของพระเวสสันดรด้านความรับผิดชอบ ในมุมมองของนักเรียน และนำเสนอผลงาน อธิบายภาพตามความคิดในมุมมองของกลุ่ม วิทยากรและผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม สามารถทำได้หลายวิธี นักเรียนให้ความสนใจดีและปฏิบัติตามได้

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมการให้และการรับ เป็นการรู้จักและยอมรับตนเอง เพื่อให้ นักเรียนสามารถให้และรับการป้อนกลับซึ่งกันและกัน นักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองรู้จัก และยอมรับตนเอง รวมทั้งกล้าเผชิญความจริงในสิ่งที่ควรแก้ไข ด้วยวิธีการเขียนข้อบกพร่องและ ข้อดีของเพื่อน อ่านให้เพื่อนฟัง แล้วรับฟังข้อบกพร่องและข้อดีของตนเองจากเพื่อน เปรียบเทียบ อารมณ์ความรู้สึกที่ได้รับข้อมูลว่ามีความรู้สึกที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร ยอมรับ ข้อบกพร่องที่เพื่อนบอกได้หรือไม่ นักเรียนบางคนเมื่อรับฟังข้อบกพร่องของตนเองจากที่เพื่อนบอก ก็จะมีอาการไม่พอใจอยู่บ้าง วิทยากรและผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มเติม และแนะนำวิธีการปฏิบัติตนให้ ยอมรับความจริงนั้น นักเรียนเข้าใจและคิดที่จะปรับปรุงข้อบกพร่องนั้น

กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมวาดภาพประกอบนิทานชาดก เป็นการร่วมกันผลิตสื่อ คุณธรรมเพื่อประโยชน์ของสังคม เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาข้อคิดคติธรรม จากนิทานชาดกอันเป็น ประโยชน์ในการผลิตสื่อคุณธรรม เพื่อประโยชน์ของสังคมร่วมกันสร้างสรรค์สื่อเผยแพร่ธรรมะ เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม นักเรียนให้ความร่วมมือกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงาน และนำเสนอผลงานแสดงความคิดเห็นในด้านความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีมได้ดี โดยมี วิทยากรและผู้วิจัยคอยให้คำปรึกษาระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและ สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 9 กิจกรรมงานศิลปะเพื่อการสร้างสมาธิ เป็นกิจกรรมสร้างเสริมสมาธิ และคุณธรรมด้วยกิจกรรมศิลปะ ได้ฝึกสติ ฝึกความอดทน กิจกรรมนี้ให้นักเรียนฝึกเทคนิคพื้นฐาน

ของการวาดเส้นให้ได้ขนาดต่าง ๆ เป็นวิธีการฝึกสมาธิและควบคุมอารมณ์ การทำกิจกรรม นักเรียนมีความพยายามฝึกวาดเส้นตามตัวอย่าง ภาพที่ได้ช่วงแรกจะดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เสมอกัน เมื่อวาดต่อ ๆ ไป ผลที่ได้ดูเป็นระเบียบ เรียบร้อยมากยิ่งขึ้นทำให้นักเรียนพึงพอใจในผลงานของตนเอง เมื่อนำผลงานของตนเองและเพื่อนมาเปรียบเทียบกัน ทำให้เห็นได้ว่าการมีสมาธิและมีความอดทนนั้นส่งผลให้งานออกมามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 10 กิจกรรมการบริหารจิต เป็นการฝึกสมาธิตามหลักสติปัฏฐาน เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญ เข้าใจความหมาย และประโยชน์ของการบริหารจิตตามหลักสติปัฏฐาน ได้ถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยกิจกรรมนี้วิทยากรได้อธิบายการฝึกสมาธิตามหลักสติปัฏฐาน ให้นักเรียนฟัง และฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และทำใบงานทดสอบความเข้าใจ วัดผลหลังการฝึกปฏิบัติ แต่ละช่วง นำมาอธิบายสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนเพิ่มขึ้น พร้อมกันนั้นวิทยากรและผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมกรฝึกปฏิบัติด้านความอดทน ความพยายามฝึกและผลที่ได้ นักเรียนมีความสงบเรียบร้อยมากขึ้น

หลังจากที่นักเรียนกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างความรับผิดชอบ 10 กิจกรรมดังกล่าวข้างต้น นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า “ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ ก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา สุริย์ ได้วิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดียว เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและความเชื่อมั่น ในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนแม่ลาน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา วิจิตรศิริ ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค “สรกิจพิทยา” จังหวัดสระบุรี ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่าความรับผิดชอบต่อตนเอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับพรทิพย์ ศิระวงษ์ ได้สร้างแบบสังเกตจิตพิสัยด้านความรับผิดชอบต่อวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งแบบสังเกตจิตพิสัยที่สร้างขึ้นเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้จิตพิสัยของนักเรียนในรูปของสถานการณ์ โดยมีพฤติกรรมที่จะสังเกตด้านละ 10 สถานการณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ใหม่ ผลการวิจัยพบว่าแบบสังเกตทั้ง 3 ด้าน มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ มีความเที่ยงตรงเชิงสถานการณ์ด้านความสนใจ ความตั้งใจ มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ด้านความรับผิดชอบ มีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 และมีความเชื่อมั่น .9396, .8591, .8797

5. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม การที่นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม จึงเป็นผลเนื่องมาจากการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่ม เพราะกลุ่มควบคุมไม่ได้รับฝึกกิจกรรม โดยให้เรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติ เมื่อทำแบบวัดความรับผิดชอบต่อตนเอง กลุ่มควบคุมจึงมีคะแนนค่อนข้างต่ำ ซึ่งต่างจากนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงทำให้มีคะแนนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า “ผลของการสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกกรรมฐานกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมงานศิลปะ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภา วิจิตรศิริ ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค “สรกิจพิทยา ” จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการความรับผิดชอบต่อตนเองเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับค่าความคงทนของการทดลอง โดย ค่าความคงทนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองมีแนวโน้มจะสูงขึ้นตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการทำกิจกรรมประกอบกับการบริหารจัดการ อย่างสม่ำเสมอ นั้น ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาการไปในทางที่ดี มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กิจกรรมสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามแนวพุทธ ช่วยเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดยกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียน ควรได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนงานของโรงเรียน มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขทุกขั้นตอนที่เห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

1.2 ก่อนจะนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดกิจกรรมโดยละเอียด เพื่อที่จะปฏิบัติตามได้ถูกต้อง รวมทั้งมีการเตรียมสื่อประกอบการจัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะส่งผลให้การ จัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ครูผู้สอนควรมีการปรับเวลาในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในตัว เนื่องจากกิจกรรมในบางกิจกรรมต้องใช้เวลา มาก

1.4 ควรมีการติดตามพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

1.5 ควรมีการกำกับติดตามนิเทศการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีความสม่ำเสมอ ใช้วิธีปฏิบัติและปฏิบัติให้ครบทุกคน ซึ่งจะ ทำให้กิจกรรมเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียน ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.6 การเสริมสร้าง ความรับผิดชอบจะประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้น จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้ เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการเสริมสร้าง ความรับผิดชอบตามแนวพุทธในด้านอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ คุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

2.2 ควรพัฒนา กิจกรรมเสริมสร้าง ความรับผิดชอบตามแนวพุทธไปบูรณาการกับการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

๑. ภาษาไทย :

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย . พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย . พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวง

ศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2533. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2542.

กรมวิชาการ. คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อพุทธศตวรรษที่ 21 . กรุงเทพฯ : ธรรมสาร, 2544.

๑.๒.๒ รายงานการวิจัย

พิมพ์พรธน เทพสุเมธานนท์. การศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

ชนันทิพย์ จันทโรสภา. การศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. รายงานวิจัย , คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2550.